

JAN AMOS KOMENSKÝ

(1592 – 1670)

„je jedním z nej pamätnejších mužův

všetkých čias a národov“

(historik František Palacký)

***Človek sa môže stať človekom len pomocou výchovy,
nie je ničím, iba tým, čím ho robí výchova".***

- SPISOVATEĽ, MYSLITEĽ, HISTORIK, FILOLÓG, FILOZOF, PEDAGÓG A REFORMÁTOR ŠKOLSTVA V RÔZNYCH KRAJINÁCH
- PÔSOBIL NA DRAMATICKÚ DOBU 17. STOROČIA.
- MAL VEĽKÚ TÚŽBU NAPRÁVAŤ NEDOSTATKY, KDEKOĽVEK SA S NIMI POČAS ŽIVOTA STRETOL.
- MAL HLBOKÝ ZÁUJEM O ČLOVEKA A JEHO ZDOKONAĽOVANIE A CHÁPAL HO PROJEKT NÁPRAVY KTORÝ BOL NA TIE ČASY UTOPICKÝ.
- POKROKOVÝ MYSLITEĽ O VÝVOJI A UTVÁRANÍ ČLOVEKA A SPOLOČNOSTI.

- ŽIVOTNÉ OSUDY J.A.K.

NIEKTORÉ ŽIVOTOPISNÉ ÚDAJE

J. A. KOMENSKÉHO

- NARODIL SA **28. MARCA 1592** V UHORSKOM BRODE NA MORAVE (NIVNICA A STRÁŽNICA).
  - VYRASTAL V PROSTREDÍ JEDNOTY BRATSKEJ
  - JEHO RODINA PATRILA K VPLYVNEJ VRSTVE VRCHNOSTENSKÝCH ÚRADNÍKOV
  - ZAVČASU OSIREL (1604) A MAL ŤAŽKÉ DETSTVO.
  - PODPISOVAL SA *COMENIO NIVANUS*
-

DETSTVO: UHERSKÝ BROD, NIVNICE, STRÁŽNICE
1592 - 1608

ŠTÚDIUM: PŘEROV, HERBORN, HEIDELBERG
1608 – 1614

- PÔSOBENIE V PŘEROVĚ 1614 - 1617
- PÔSOBENIE VO FULNEKU 1618 – 1621
- SKRÝVANIE VO VÝCHODNÝCH ČECHÁCH 1621 - 1627
- LEŠNO 1628 – 1641
- LONDÝN 1641 - 1642
- ELBLĄG 1642 - 1648
- LEŠNO 1648 - 1650
- BLATNÝ POTOK 1650 – 1654
- LEŠNO 1654 - 1656
- AMSTERDAM 1656 - **1670**

ŠTÚDIUM: PŘEROV, FULNEK, HERBORN, HEIDELBERG

- KEŽ MAL **16 ROKOV** ZAČAL *SYSTEMATICKY ŠTUDOVAŤ V PŘEROVE NA LATINSKEJ ŠKOLE*, KDE PRAVDEPODOBNE DOSTAL PRÍMENIE AMOS, AMOSUS – MILÁČIK.
- NESKÔR NA VYSOKEJ ŠKOLE (AKADÉMII) V HEBRONE A HEIDELBERGU V NEMECKU. TU HO VÝRAZNE OVPLYVNILO ŠTÚDIUM PRÁC **F. BACONA, L. VIVESA, J. H. ALSTEDA.**

*1611 – 1614 – študoval na vysokých školách v **Herborne a Heidelbergu** v Nemecku

V ROKOCH 1614 – 1618 SA STAL UČITEĽOM A KAZATEĽOM V PŘEROVE

- V R. **1614** PO NÁVRATE ZO ŠTÚDIÍ HO VYYSVÄTILI ZA KŇAZA.
- UŽ POČAS PÔSOBENIA **V PŘEROVE**, KDE BOL AKO UČITEĽ A SPRÁVCA ŠKOLY,
- UKÁZAL SA AKO UZNÁVANÝ TEOLÓG A ZNALEC NÁBOŽENSKÝCH UČENÍ.
- KRIKĽAVÉ NEDOSTATKY ŠKOLSKEJ PRAXE HO INŠPIROVALI A PRIVIEDLI NA MYŠLIENKU POKUSU O NÁPRAVU – ŠKOLSKÚ REFORM, PRETO ZAČAL BUDOVAŤ NÁPRAVU VZDELÁVANIA A VÝCHOVY

NA FILOZOFII CELÉHO ŽIVOTA.

KOMENSKÝ *AKO KŇAZ A UČITEĽ V PŘEROVE*

PRAVIDLA SNAŽŠÍ MLUVNICE

(GRAMATICAE FACILIORIS PRACEPTA)

POKLAD JAZYKA ČESKÉHO *(THESAURUS LINGUARE BOHEMICAE)*

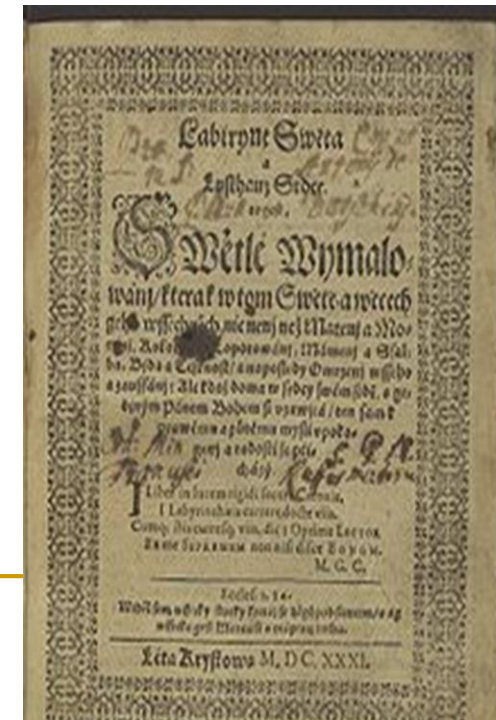
DIVADLA VEŠKERENSTVA VECÍ.

FULNEK NA MORAVE (bol správcom školy a bratského zboru)

V TOMTO OBDOBÍ SA OŽENIL. JE TO ŠTASTNÉ OBDOBIE STAROSTLIVOSTI O MLADÚ RODINU V PREDZVESTI 30-ROČNEJ VOJNY. TO ODRAZILO V SPISE **LISTOVÉ DO NEBE** (1619). (PROBLÉM SOCIÁLNEJ NESPRAVODLIVOSTI PO ROKU 1620 (BITKE NA BIELEJ HORE) NASTUPUJE OBDOBIE PERZEKÚCIE NEKATOLÍKOV V ČESKU.

V TOMTO ŤAŽKOM OBDOBÍ A AJ VPLYVOM RODINNEJ TRAGÉDIE VZNIKÁ PRÁCA **LABYRINT SVĚTA A RÁJ SRDCE** (1623)

Miesto pobytu J. A. Komenského v bývalom zbere Jednoty českobratskej vo
Fulneku

KOMENSKÝ ako utečenec

PO R. 1620 SA MUSEL SKRÝVAŤ

PRED PRENASLEDOVANÍM PROTIREFORMÁCIE
U SVOJICH ŠĽACHETNÝCH PRIATEĽOV.

V R. 1628 BOL DONÚTENÝ PREJSŤ HRANICU
A ODÍŠŤ NATRVALO ZO SVOJEJ VLASTI.

ZAČAL TAK 42 ROKOV DLHÝ POBYT UTEČENCA.

USÍDLIL SA V POĽSKOM **LEŠNE**, KDE PÔSOBIL AKO
UČITEĽ A ZÁSTUPCA REKTORA GYMNÁZIA.

NÚTENÝ no TVORIVÝ POBYT v LEŠNE

PO ODCHODE Z MORAVY SA USÍDLI
V POĽSKOM **LEŠNE**,

JEDNOTY BRATSKEJ KDE PÔSOBÍ V ROKOCH:

- **1628 – 1641:** TU NAPÍŠAL VEĽKÁ DIDAKTIKA, INFORMATÓRIUM ŠKOLY MATEŘSKÉ, VESTIBULUM - PREDSIENŇ (1633)
- **1648 – 1650:** ŠKOLA HROU, ZÁKONY PRE DOBRE USPORIADANÚ ŠKOLU, PRAVIDLÁ SPRÁVANIA MRAVNOSTI
- **1654 – 1656:** POSOL MIERU, SVETLÁ EURÓPY

KOMENSKÉHO JAZYKOVEDNÉ PRÁCE:

POKLAD JAZYKA ČESKÉHO (THESAURUS LINGUAE BOHEMICAE)

(ČESKO-LATINSKÝ SLOVNÍK; 40 ROČNÁ PRÁCA) ZHOREL PRI POŽIARI LEŠNA

NAJNOVŠIA METÓDA JAZYKOV (METHODUS LINGUARUM NOVISSIMA)

PODROBNE V NEJ VYLOŽIL A ZDÔVODNIL TEÓRIU VYUČOVANIA JAZYKOV)

DIVADLO VEŠKERENSTVA VĚCÍ (THEATRUM UNIVERSITATIS RERUM)

(NEDOKONČENÝ SPIS V KTOROM ŽIADAL VZDELANCOV O ROZVOJ KULTÚRY)

BRÁNA JAZYKOV OTVORENÁ (JANUA LINGUARUM RESERATA) UČEBNICA LATINČINY. ZNAMENÁ ZLOM VO VYUČOVANÍ LATINČINY, VTEDY HLAVNÉHO PREDMETU ZAVRHOL DOGMATICKO-GRAMATICKÝ SPÔSOB ŠTÚDIA JAZYKOV)

O HISTÓRII STAREJ MORAVY: MAPA MORAVY (PODROBNÁ)

■ PRVÉ VYDANIE 1627

PEDAGOGICKÉ PRÁCE K. *obsahujú*

1. **VŠEOBECNÚ TEÓRIU VÝCHOVY** (OPIERA SA O FILOZOFIU)
  2. **DIDAKTICKÉ** (ROZPRACOVAL AJPODROBNEJŠIE NA PRINCÍPE SENZUALIZMU)
  3. **ŠPECIÁLNU METODIKU VYUČOVANIA**
  4. **UČEBNICE**
  5. **NÁVRH ORGANIZÁCIE A RIADENIA ŠKOLSTVA** (REFORMA ŠKOLSKEJ SÚSTAVY)
-

SNAHY O REFORMU ŠKOLSTVA V ANGLICKU

V LEŠNE ŽIL AŽ DO R. 1656 S PRESTÁVKAMI VYPLNENÝMI
POBYTOM V **ANGLICKU** (1641- 42), KDE PRIŠIEL NA POZVANIE
PARLAMENTNÝCH KRUHOV ABY SA VENOVAL REORGANIZÁCIU VEDY,
VEREJNÉHO ŽIVOTA A ŠKOLSTVA:

CESTA SVETLA (VIA LUCIS).

„NECH VŠE SAMO PLYNE, NENÍ ŽÁDNÉHO

NÁSILI.

JE MNOHO TĚCH, CO CHTĚJÍ VLÁDNOUT JINÝM,

ALE SOBĚ

NIKDO.“

ŠVÉDSKO (1642 – 48)

- VYJEDNÁVAL S KANCELÁROM OXENSTJERNOM.
- PÔSOBIL V ELBINGU, PRACOVAL NA UČEBNICI LATINČINY **DVERE JAZYKOV OTVORENÉ**, KTORÁ HO PRESLÁVILA PO CELEJ EURÓPE.

POBYT V BLATNOM POTOKU

- BLATNÝ POTOK (SÁROZPATAK) V UHORSKU JE OBDOBÍM (1650 – 54) LITERÁRNEJ, VEDECKEJ A PEDAGOGICKEJ ČINNOSTI.
- ŽIL V RODINE KNIEŽAŤA RÁKÓCZIHO, TU SI PRAKTICKY VYSKÚŠAL IDEU PANSOFICKEJ ŠKOLY.
- V TOMTO OBDOBÍ MAL K. ČULÉ KONTAKTY S MESTAMI NA VÝCHODNOM SLOVENSKU, OSOBITNE PREŠOVOM.
- NAPÍŠAL TU VÝZNAMNÉ DIELA: VŠEVEDNÁ ŠKOLA, ŠKOLA HROU, SVET V OBRAZOCH, REČ O VZDELANÍ DUCHA, ...

Posledné útočisko – AMSTERDAM

- PO TREŤOM POBYTE V LEŠNE (1654 –1656) VEĽKÝ POŽIAR ZNIČIL JEHO CENNÉ RUKOPISY
  - VO VEKU 64 ROKOV ODCHÁDZA DO HOLANSKÉHO **AMSTERDAMU**, KDE STRÁVI POSLEDNÝCH 14 ROKOV SVOJHO ŽIVOTA.
  - POD OCHRANOU BOHATÉHO MECENÁŠA (VEĽKOPODNIKATEĽA GEERERA) ŽIL BEZ EKONOMICKÝCH PROBLÉMOV
KONEČNE VYDAL **VEŠKERÉ SPISY DIDAKTICKÉ**
(*OPERA DIDACTICA OMNIA*), KTORÉ OBSAHOVALI PRÁCE Z
POBYTU LEŠNA, ELBINGU, POTOCKÉ SPISY A NOVÉ
AMSTERDAMSKÉ SPISY.
-

KOMENSKÝ O VÝCHOVE

- „Človek sa môže stať človekom len pomocou výchovy, nie je ničím, iba tým, čím ho robí výchova“
- K. CHÁPE ČLOVEKA AKO OBRAZ BOŽÍ AKO OBRAZ DOKONALÉHO PRAVZORU BOHA – TO NEZNAMENÁ LEN ZJEDNOTENIE S NAJVYŠŠOU DOKONALOSŤOU, ALE ZAHRŇUJE POŽIADAVKU, ŽE **ČLOVEK SA MÁ ZDOKONALOVAŤ**
- ČLOVEK JE PODĽA K. **SLOBODNÁ AKTÍVNA BYTOSŤ** KTORÁ MÁ **SPRÁVNYM SPÔSOBOM ROZVÍJAŤ NAJLEPŠIE STRÁNKY ĽUDSKEJ PRIRODZENOSTI**
- ZA NAJVÝZNAMNEJŠÍ **CIEL'** VÝCHOVY A VZDELÁVANIA POVAŽUJE **ĽUDSKOSŤ ČLOVEKA**

CIEĽ VÝCHOVY ODVODZUJE OD CIEĽA ĽUDSKÉHO ŽIVOTA – MÁ CHARAKTER INDIVIDUÁLNY A SOCIÁLNY:

- ČLOVEK SA STÁVA ČLOVEKOM LEN VZDELANÍM, RESP. VÝCHOVOU, KTORÉ NAVRHUJE UŽ OD PRVÉHO ROKA ŽIVOTA A ROVNAKÉ PRE VŠETKÝCH.

PRESADZOVAL:

- KOLEKTÍVNE VYUČOVANIE
- PRIRODZENÚ VÝCHOVU
- PEDAGOGICKÝ REALIZMUS
- POUŽÍVANIE MATERINSKÉHO JAZYKA V ŠKOLÁCH
- AKO PRVÝ NÁSTOJIL NA POŽIADAVKY JEDNOTNEJ ŠKOLY, PRIRODZENEJ VÝCHOVY.
- POZORNOSŤ VENOVAL NIELIEN ROZUMOVEJ ALE AJ MRAVNEJ VÝCHOVE (KREŠŤANSKÁ MORÁLKA).

NÁBOŽENSKÁ VÝCHOVA je SRDCOM PEDAGOGIKY

„NERODÍME SA LEN PRE SEBA SAMÝCH, ALE AJ PRE BOHA A PRE BLÍŽNYCH, T. J. PRE SPOLOČNOSŤ ĽUDSKÉHO POKOLENIA, ABY SÚC O TOM OPRAVDIVO PRESVEDČENÍ, ZVÝKALI SME SI HNEĎ OD DETSTVA SNAŽIŤ SA A USILOVAŤ SVOJOU SLUŽBOU BYŤ PROSPEŠNÍČO NAJVIAČ ĽUĎOM.“

„ČO NIE JE VO VZŤAHU K BOHU A K BUDÚCEMU ŽIVOTU, JE ČISTÁ MÁRNIVOSŤ.“

V MRAVNEJ VÝCHOVE:

- ZÁUJEM,
  - POSTUPNOSŤ,
  - NÁZORNOSŤ,
  - SLOVO,
  - KONTROLA,
  - APLIKÁCIA.
-

KONCEPCIA systému škôl pre mládež podľa J.A.K.

- *„Hľa, my dospelí, ktorí len seba pokladáme za ľudí, vás [deti] za malé opice, len seba za múdrych, vás za nerozumných, len seba za výrečných, vás za nemluvňatá, sme odkazovaní do vašej školy!“*

DIEŤA ZAČÍNA **MATERSKOU ŠKOLOU** (RODINA, MATKA DO 6 ROKOV)

- POKRAČUJE **OBECNOU- NÁRODNOU** (OD 6 -12 ROKOV) KDE SA VYUČUJE REČ MATERINSKÁ
  - POKRAČUJE **LATINSKOU ŠKOLOU** (OD 12 DO – 18 ROKOV)
  - **AKADÉMIA** (OD 18 – 24 ROKOV) + 2 ROKY CESTOVANIA PO SVETE
-

ŠKOLSKÁ SÚSTAVA PODĽA KOMENSKÉHO

Roky života	Vekové obdobia	Sústava vzdelania	Obsah vzdelania
0-6 rokov	detstvo	Materská škola	Rozvoj zásob detských predstáv z okolitého života, náboženská výchova, rozvoj vonkajších zmyslov, hospodárstvo.
6-12 rokov	chlapčenské roky	Škola materinského jazyka	Čítanie, písanie, aritmetika, geometria, prírodoveda, zemepis, náboženstvo, ručné práce, spev.
12-18 rokov	mladosť	Škola latinského jazyka	Gramatika, rétorika, dialektika, matematika, astronómia, hudba, fyzika, dejiny, zemepis, etika.
18-24 rokov	mladické roky	Akadémia	Špeciálne vzdelanie

VÝCHODISKÁ FILOZOFIE KOMENSKÉHO

K. ŠTUDOVAL EURÓPSKU FILOZOFIU ARISTOTELOVU
SCHOLASTIKU, PLATONIZMUS, BACONA, CAMPANELLU,
RATKEHO, BODINA. FILOZOFICKY CHCEL URČIŤ VZŤAH
ČLOVEKA K VESMÍRU, K SVETU.

HLUBINA BEZPEČNOSTI -1. SPIS, KDE HOVORÍ, ŽE ČLOVEK
JE MIKROKOZMOS V MAKROKOZME (PARACELZUS).

CESTA SVETLA – SPIS KDE JE BOJOVNÍKOM ZA MIER.

ĎALŠIE FILOZOFICKÉ PRÁCE

- LABYRINT SVETA A RÁJ SRDCE

- **OBECNÁ PORADA O NÁPRAVE VECÍ LIDSKÝCH**

V NEJ DÁVA NÁVOD AKO ZLEPŠIŤ SVET K LEPŠIEMU, MÁ 7 ČASTÍ:

- PANEGERSIA (VŠEBUDENIE)

- PANANAUGIA (VŠEOŽIARENIE)

- PANSOFIA (VŠEVEDA)

- PAMPAEDIA (VŠEVÝCHOVA)

- PANGLOTTIA (VŠEMLUVA)

- PANORTHOSIA (VŠENÁPRAVA)

- PANUTHESIA (VŠEVÝZVA)

FILOZOFIA VÝCHOVY

- *OMNIA SPONTE FLUANT, ABSIT VIOLENTIA REBUS- VŠETKO NECH PLYNIE SAMO SEBOU, NEBUDE VECIAM ROBENÉ NÁSILIE.*
- JEHO PANSOFISTICKÁ POŽIADAVKA "OMNES, OMNIA, OMNIMO (**VŠETKÝM, VO VŠETKOM, VŠESTRANNE**)" SA PREMIETLA DO CIEĽOV, OBSAHU A METÓD VÝCHOVY A SLEDUJE VŠESTRANNÚ KULTIVÁCIU ĽUDSKEJ OSOBNOSTI A JEJ SOCIALIZÁCIE.
- K. NADVIAZAL NA GRÉCKU KALOKAGATICKÚ VÝCHOVU S AKCENTOM NA ROZVÍJANIE KRÁSY A DOBRA, MAL NA ZRETELI MÚDROŠŤ, LÁSKAVOSŤ, DOBROTU, MILOSRDNOSŤ A SAMOZREJME KULTÚRNOSŤ KOMENSKÉHO "**CULTURA UNIVERSALIS**" JE CIEĽAVEDOMÉ ZAMERANIE NA FORMOVANIE VZŤAHU K SVETU, K PRÍRODE, K POZNANIU, KU KULTÚRE, K ĽUDOM I K BOHU.

PANSOFICKÁ METÓDA

- VÝCHODISKOM PRE VÝCHOVU A VZDELÁVANIE BOLA UNIVERZÁLNA POŽIADAVKA, KTOREJ ZÁKLADOM BOLA KOMBINÁCIA:
    - **ANALÝZY**
    - **SYNTÉZY**
    - **SYKRÍZY**(ČIŽE ROZBORU, ZLOŽENIA DO CELKU A POROVNANIA)
ZNAMENALO TO ZAČÍNAŤ OD NAJŠIRŠIEHO CELKU.
-

OMNES

„Nie len deti šľachticov, alebo boháčov, ale rovnako všetky, šľachtické i nešľachtické, bohaté i chudobné, chlapci a dievčence, vo všetkých mestách i mestečkách, obciach o dedinách, musia sa prisťahovať do školy.“

Pansofické vzdelávanie a výchova

sa dotýkalo **všetkých** ľudí:

☞ bez rozdielu pohlavia

☞ veku

☞ bez rozdielu stavu

OMNIA

„učit' sa znamená kráčať k poznaniu“

Dôležité je

NAUČIŤ VŠETKO PODSTATNÉ, ČO
POTREBUJE

ČLOVEK PRE ŽIVOT

OMNIMO

- TRETIA

UNIVERZALISTICKÁ POŽIADAVKA

NASKRZ , naprieč všetkým,

VŠESTRANNE

DIDACTICA MAGNA

- VZDELANOSŤ = AKO ZÁKLAD KAŽDEJ VÝCHOVY.
  - DÔRAZ KLADENÝ NA DOBROTU, LÁSKAVOSŤ , ALE AJ NA TO ČO JE V ĽUDSKEJ POVAHE VŠEOBECNÉ.
  - VIAC KRÁT PREPRACOVAL A POVAŽOVAL JU ZA SVOJE ZÁKLADNÉ PEDAGOGICKÉ DIELO(PÔVODNÁ **ČESKÁ DIDAKTIKA** MALA 30 KAPITOL, VEĽKÁ DIDAKTIKA – 33 KAPITOL). VÝZNAMNÉ MYŠLIENKY SÚ :
    - „*VYUČOVANIE MÁ ZAČÍNAŤ OD MLADOSTI A MÁ BYŤ ROZDELENÉ DO STUPŇOV*“ (**CELOŽIVOTNÉ VZDELÁVANIE**)
    - DIEVČATÁ A CHLAPCI SA MAJÚ VZDELÁVAŤ SPOLOČNE (**KOEDUKÁCIA**)
-

V Didaktice podal komplexný rozbor vyučovania. Obsah a zámer vyjadril takto:

„V Didaktike podávajúcej všeobecné umenie učiť všetkých všetko, alebo spoľahlivý a vybraný spôsob, ako možno po všetkých obciach, mestách a dedinách niektorého kresťanského štátu zriaďovať také školy, aby sa všetka mládež oboch pohlaví bez akejkoľvek výnimky mohla vyučovať v náukách, zušľachtovať v mravoch, naplňovať zbožnosť, a tak v rokoch dospievania stručne, príjemne a dôkladne sa naučiť všetko, čo je potrebné pre prítomný a budúci život.“

Prínos VD do organizácie vyučovania v celej Európe

- **triednohodinový** systém výučby
  - **vyučovacia hodina** ako základná jednotka rozvrhu a organizácia výučby do školského roka
  - Zdôvodňuje opodstatnenosť **slovnó-názornej koncepcie vyučovania** (proti scholastickej: vyučovanie treba **začínať pozorovaním** vecí a nie výkladom o veciach.“
-

DIDAKTIKA – PEDAGOGIKA

Komenský chápe didaktiku **širšie** ako dnes.

Zaoberá sa:

- cieľmi a úlohami výchovy,
  - otázkami obsahu vzdelávania,
  - obsahom mravnej, telesnej, náboženskej výchovy (čo je v súčasnej pedagogike obsahom teórie výchovy)
  - vyučovacími zásadami a princípmi,
  - ale aj organizáciou školy a školskej sústavy.
-

XVII. kapitola Veľkej didaktiky

Základom ľahkosti pri vyučovaní a učení sa.

Omnia sponte fluant, absit violentia rebus-

Všetko nech plynie samo sebou, nebude veciam robené násilie.

J. A. Komenský: „keď budeme kráčať v šľapajach prírody, ukáže sa, že vyučovanie mládeže bude postupovať ľahko. Základy ľahkosti pri vyučovaní a učení sa zhrnul do 10. zásad:

- ZÁSADA I: *Ak sa začne zavčasu, pred skazením mysli*
  - ZÁSADA II: *Ak sa bude diať s náležitou prípravou ducha*
  - ZÁSADA III: *Ak sa bude postupovať od všeobecného k zvláštnemu*
  - ZÁSADA IV: *Od ľahšieho k ťažšiemu*
  - ZÁSADA V: *Ak sa nikto nepreťažuje prílišným množstvom učiva“*
  - ZÁSADA VI: *Ak sa bude všade postupovať pozvoľna*
  - ZÁSADA VII: *Ak sa nikto nebude nútiť do ničoho, leda, po čom sám zatúži, podľa*
  - ZÁSADA VIII: *Všetko sa bude podávať názorne*
  - ZÁSADA IX: *Aby sa dalo hneď použiť*
  - ZÁSADA X: *Všetko stále jednou a tou istou metódou*
-

ANALYTICKÁ DIDAKTIKA

- 10. kapitola NAJNOVŠEJ METÓDY JAZYKOV bola viac krát samostatne uverejnená ako (didaktika je teória správneho vyučovania
  - vyučovať znamená uspôsobovať, aby sa žiak učil s chuťou a dôkladne
  - teória vyučovania znamená ovládať isté metódy vyučovania, a v opore o ne viesť žiaka k vedomostiam
-

187 didaktických pravidiel

- zásada názornosti
- zásada vedeckosti
- zásada primeranosti
- z. od jednoduchšieho k zložitejšiemu
- z. od blízkeho k vzdialenejšiemu
- z. od ľahšieho k ťažšiemu a pod.
- (uvedomelosti, aktivity, postupnosti)

Väčšina pg. zásad platí dodnes !

-
- ZÁSADA VI: *Ak sa bude všade postupovať pozvoľna*
  - ZÁSADA VII: *Ak sa nikto nebude nútiť do ničoho, leda, po čom sám zatúži, podľa*
  - ZÁSADA VIII: *Všetko sa bude podávať názorne*
  - ZÁSADA IX: *Aby sa dalo hneď použiť*
  - ZÁSADA X: *Všetko stále jednou a tou istou metódou*
-
- ❖ J. A. Komenský, (1991, s. 110) tvrdí, že za takýchto podmienok všetko bude **plynúť pokojne a príjemne.**
-

SENZUALIZMUS:

SLOVNO-NÁZORNÁ KONCEPCIA

- *„Všetko podľa možnosti predkladať zmyslom, najmä: viditeľné – zraku, počuteľné – sluchu, zavoňateľné – čuchu, ochutnateľné – chuti, hmatateľné – hmatu, a keď voľačo môžeme súčasne vnímať niekoľkými zmyslami, musíme to predkladať súčasne niekoľkým zmyslom.“*
-

SVET V OBRAZOCH ORBIS PICTUS

JOH. AMOS COMMENII, ORBIS SEN- SUALIUM PICTUS.

Hoc est,
Omnium fundamentalium in Mundo Re-
rum & in Vita Actionum
Pictura & Nomenclatura.

Die sichtbare Welt /

Das ist /
Aller vornemsten Welt-Dinge und Le-
bens-Varrichtungen
Vorbildung und Benahmung.

NORIBERGÆ,
Typis & Sumptibus MICHAELIS ENDTERI.
Anno Salutis 1609 LVIII.

— (2) —

Invitatio. Einleitung.
Meg-Szolítás. Zwánj.

M. Veni, puer! discere sapere.
L. Kommi het, fiab! lerne
sing seyn.
M. Józse ide, gyermek! tanulj
bölcselkedni.
R. Póð sem þaðhóle! vé
se maudrym býti.

P. Quid hoc est, sapere?
S. Was ist das? sing seyn?
G. Mitroda ez, bölcselkedni?
P. Co gest to, maudrym
býti?

M. Omnia, que, necessaria
sunt,

L. Alles / was nöthig ist /

M. Mindeneket, valamellyek
kükségsek,

R. Wjje (mjseko) co po-
trebne gest /

recte intelligere, recte agere, recte
eloqui.

recht verstehen / recht thun
recht ausreden.

igazán meg-érteni, igazán tele-
kedni, igazán ki-mondani.
dobte rozumetu dobte únti /
dobte wychnauti.

P. Quis me hoc docebit?

S. Wer wird mich das lehren?
G. Kitroda tanul-meg engemet
erre?

P. Ado mne F tomu wyováj
(wynaváj?)

M. Ego, cum DEO.

L. Ich / mit GOTT.

M. Én, ISTE N segitséggel.

R. Gá / s Bóhem.

P. Quid.

— (110) —

LXIV.

Faber-Murarius. Der Maurer.
A Kő-Mives. Zedník.

Faber-murarius 1 ponit funda-
mentum, & aëruit muros: 2
Der mauer 1 leget den grub-
und setzet mauern: 2
A kő-mives 1 vév fundamēto-
mot, és rak kő-falakat: 2
Zedník 2 základy grunt / a
wyšstavuje zdi: 2

live è lapidibus,
entweder aus bruchsteinen /
vagy kőny-kőveköl,
budto 3 kamenj /

quos lapicida (lapidicida) aëruit in
lapidibus, 3
welche der steinbauer bricht in
der steinruhe / 3
mellyket a kő-vágó ki-és a kő-
bányában, 3

Prece kamentj / kamá ro kamen-
né geslyni (ro lomj) 3;
& látomus 4 coquadrat ad hor-
mam; 5
und der steinmeh 4 zubereitet
nach dem richtschrit; 5
és a kő-faragó a négy-keere
ismál az igazgató mértek
ferint; 5
a kamenté (teszt kamenté) 4
pistroguge wréle prá-
widá; 5

live è lateribus, 6
oder aus ziegelsteinen / 6
vagy téglaköl, 6
budtoje 3 cybel / 6
qui ex arená & luto, aqua intritis,
formantur,
welche

Ďalšie Komenského pedagogické práce

- Svet v obrazoch (ORBIS PICTUS)
- Škola hrou (SCHOLA LUDUS)
- **Brána Jazykov otvorená (JANUA LINGUARUM RESERATA)**

Zásadne novú a progresívnu učebnicu latinčiny ďalších cudzích jazyku bola, v ktorej je zhrnuté osem tisíc slov do tisíca viet a do jedného sta vecných okruhov, čo umožnilo súčasne vyjadriť názorne i slovom a neodtrhovať, ako sa dosiaľ dialo, jazykovú výchovu od sústavného poznávaniu skutočnosti.

SYNKRITICKÁ metóda

= t.j. POROVNÁVANIE PRÍRODNÝCH JAVOV
S VÝCHOVNÝMI:

*„Najlepší postup na udržanie disciplíny má
nebeské Slnko, ktoré poskytuje rastúcim veciam
svetlo a teplo vždy, dážď a vietor často, blesky
a búrku zriedka, i keď aj tieto slúžia ich dobru.“*

PRVÁ UCELENÁ KONCEPCIA PREDŠKOLSKEJ VÝCHOVY INFORMATORIUM ŠKOLY MATEŘSKÉ

„učit' sa môže, kto je nato pripravený“

„neodkladať učenie, ak je na to pripravený“

kniha pre rodičov - rozsahom nevelké dielo, no nesmierne bohaté na myšlienky o výchove najmenších (životospráva, rozumový a citový vývin).

Systematický návod pre matky, ako úspešne rozvíjať výchovu najmenších v rodine a ako ich pripravovať pre školskú dochádzku.

ZAČAŤ TREBA ČÍM SKOR...

NA DOBREJ VÝCHOVE ZÁLEŽÍ...

- VYSLOVIL POŽIADAVKU ZDOKONAĽOVANIA ČLOVEKA UŽ V RANNOM DETSTVE:

„CELKEM VZATÉ **JSME TAKÍ** (TELOM, DUCHOM, MRAVMI, SNAŽENÍM, REČOU, CHOVANÍM), **AKÝMI NÁS UČINILA PRVNÍ VÝCHOVA**".

1.- 6. rok života : materská škola / rodinná výchova

- VŠETKÝM GENERÁCIÁM PEDAGÓGOM TEORETIKOV I PRAKTIKOV KOMENSKÝ DÁVA PODNET K SKÚMANIU PROCESU VÝCHOVY I K DEFINÍCII POJMU VÝCHOVA.
-

J. A. KOMENSKÝ

ako učiteľ učiteľov

POŽIADAVKY NA DOBRÉHO UČITEĽA

- Zhrnul v **PAMPAEDII** (štvrté dielo Všeobecnej porady o náprave ľudských vecí)

do troch zásad:

1. Aby každý učiteľ bol taký, akými má robiť iných
2. Aby každý učiteľ poznal spôsoby, ako urobiť iných takými
3. Aby bol horlivý vo svojom diele.

OSOBNOSŤ učiteľa

- K. hovorí o učiteľovi, ktorý má životnú múdrosť, morálne, náboženské a sociálne hodnoty (kvality).
- Želal si, aby učiteľ žiakom dobre rozumel, aby v dnešnom jazyku bol dobrým psychológom.
- Za dôležité považoval, aby si učitelia vytvárali správny úsudok a aby si cvičili pamäť (odmietal memotechniku ako násilnú a jednostrannú robiacu so žiakov papagáje).

Omnia sponte fluant, absit violentia rebus

- majú pracovať s rôznymi schopnosťami žiakov
ZAPAMATAŤ si rôzne údaje, vyvolať si veci, čiže procesy vtláčania, uchovávanía a vybavovania si vnemov
- nesmú zabúdať na OPAKOVANIE vedomostí žiakov
- Nesmú tiež zabúdať na SPÁJANIE nových vedomostí s predchádzajúcimi

DETI - KLENOTY DIAMANTY NAJDRAHŠIE

*„HLA, MÝ DOSPELÍ, KTORÍ LEN SEBA POKLADÁME ZA ĽUDÍ,
VÁS [DETI] ZA MALÉ OPICE, LEN SEBA ZA MÚDRÝCH, VÁS ZA
NEROZUMNÝCH, LEN SEBA ZA VÝREČNÝCH, VÁS ZA
NEMLUVŇATÁ, SME ODKAZOVANÍ DO VAŠEJ ŠKOLY!“*

VY STE NÁM DANÍ ZA UČITEĽOV,

VAŠE ČINY NAŠIM ZA IDEÁL A VZOR!

Komenský: pokus o diferenciaciu žiakov podľa spôsobilostí a nadania – prvé základy špeciálnej pedagogiky

■ Deti s ostrým rozumom

- 1) Vedychtivé a poslušné
- 2) Poslušné, ale pomalé
- 3) Vedychtivé, ale neposlušné

□ Deti s nedostatočne ostrým rozumom

- 4) Vedychtivé a poslušné
  - 5) Lenivé ale poddajné
  - 6) Vedychtivé, schopné, poddajné
-

Najvyššie je mravnosť a zbožnosť; až cez ne budeme povýšení nad ine tvory...

- K. KLADIE DORAZ NAJVIAC NA MRAVNÚ VÝCHOVU A UPOZORŇUJE NA TO, ŽE PRAVÉ MRAVNE KONANIE SA NEDOSIAHNE SLOVA **MRAVNÝM KONANÍM** ALEBO POZNANÍM, ALE LEN SAMOTNÝM. ROZHODUJÚCE SÚ **VZORY** (RODIČIA, UČITEL', SPOLUŽIAK) A **DISCIPLÍNA**.
  - TOTO JE U K. PEDAGOGICKY DÔLEŽITEJŠIE NEŽ UPREDNOSTŇOVANIE SPRAVODLIVOSTI, MÚDROSTI, CHRABROSTI A STRIEDMOSTI, DÔLEŽITEJŠIE NEŽ ŠTYRI CNOSTI.
-

15. 11. 1670 - zomiera
v Amsterdame ako 78 ročný

v Holandsku po dlhšej chorobe vo veku 78 rokov.

Pochovali ho 22. novembra vo valónskom kostolíku v **Naardene** pri Amsterdame, kde mu v medzivojnovom období umiestnili pamätník.

V súčasnosti mu vďační rodáci postavili **múzeum** s pamiatkami na jeho dielo.

ZHRNUTIE

- BOL NAJVÝZNAMNEJŠOU OSOBNOSŤOU 17. STOROČIA.
- POVAŽUJE SA DODNES ZA **UČITEĽA NÁRODOV** A MNOHÉ JEHO PEDAGOGICKÉ MYŠLIENKY SÚ AKTUÁLNE AJ V SÚČASNOSTI.
- VYPRACOVAL **SYSTEM PEDAGOGIKY** AKO VEDY, NATOLKO PREDSTIHOLO DOBU, ŽE ŠKOLA JEHO PREDSTÁV STÁLE ZOSTÁVA IDEÁLOM.
- JEHO MYŠLIENKY SÚ DOPOSIAL' NIELEN UŽITOČNÝM POUČENÍM **PRE ŠKOLU SÚČASNOSTI**, ALE V INOM ZMYSLE AJ PROGRAMOM **PRE ŠKOLU BUDÚCNOSTI**, Ako prvý použil tieto pojmy:
  - **školský rok**
  - **školské prázdniny**
  - **školský týždeň**
  - **počet vyučovacích hodín**
  - **plán organizácie školskej práce.**
- KOMENSKÝ BOL UZNÁVANÝ AJ POČAS SVOJHO ŽIVOTA.
- JEHO PEDAGOGICKÉ DIELA BOLI PRELOŽENÉ DO NIEKOL'KÝCH JAZYKOV.
- Komenský sa myšlienkou **výchovy v ranom detstve** stáva významným predchodcom Pestalozziho a Fröbela

Literatúra

KOMENSKÝ, J. A.: *Veľká didaktika*. 2. vyd. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1991. 271 s. ISBN 80-08-01022-3.

KOMENSKÝ, J. A.: *Vybrané spisy II*. 1. vyd. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1956. 436 s.

KOMENSKÝ, J. A. 1991. *Informatórium školy materskej*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo. 158 s. ISBN 80-08-01568-3.

KOMENSKÉHO MRAVOUCNÉ DESATERO.

STÍHEJ CTNOSTI, VYHYBEJ SE NEPRAVOSTEM!

I. Nevypravuj všeho, co víš;
nevěř všemu, čeho se doslycháš, nežádej všeho, co vidíš,
nečiň všeho, co můžeš, než toliko, co jsi povinen:
a budeš opatrný.

II. Buď skromný, ne nestydatý,
mlčelivý, nikoli mluvňý!
Když kdo mluví, mlč;

když tobě co praví, poslouvej;
když tobě co poroučí, buď mu po vůli!

III. Ke všem buď vlídný, k nikomu úlisný,
vystříhej se pochlebovati!

IV. Buď dále nadto spravedliv!

Nežádej ničeho cizího, nic sobě neosobuj!

**V. Máš býti také udatný, ku pracem
čilý, zanechej prázdňé lenochům!**

VI. Štěstěna bývá nestálá,
přináší rozdílné případy, často smutné.
A ty snáš trpělivý člověk, choulostivý
vzdychá, pláče a kvílí.

VII. Buď i dobrotivý a milosrdný!
Kdo tebe oč žádá, dej mu, máš-li;
bídnému pomáhej, můžeš-li!

VIII. Urazil-li tě kdo, promiň mu vinu!
Ublížil-lis ty komu, ukoj a ukroť jej!
Krásno jest tlumiti zlost, odpouštěti vinníku
a promijeti odprošujícímu.

IX. Nezáviděj nikomu, přej všem,
vděk se čiň, komukoli můžeš, a
zalibiš se všem dobrým lidem.

X. Mluv vždy pravdu, nechtěj lháti!

V letech 1634-36 v Přerově správce školy, 1636-38 kazd a kazně,
1638-22 ve Falešově správce školy, 1632-38 v Čechách životní háj,
1628-41 v Lešně českým břeňfím slouží, o gymnasiu se stará,
1641 a 1642 v Londýně a Švéděch snaží se o vědu a školu

1642-48 v Elblögu pilně spravuje, 1648-50 v Lešně jako
biskup Jednoty Břevňakove spravuje, 1650-54 v Biatném
Protu ově školu zřizuje, 1654-56 zase v Lešně o Jednotu
pečuje, 1656-70 v Amsterdamě spisy vydává a učí

Komenšký zlatá

Kdo přispěl k umění
a rozvoji v školách,
tím zlatějším je člověk

Komenšký zlatá

Kdo přispěl k umění
a rozvoji v školách,
tím zlatějším je člověk